

Dokumentnamn
YTTRANDE

Datum
2025-06-23

Vårt diarienummer
1.1.3-2025-06460
GD-2025-140
Ert diarienummer
UD2025/05056

Mottagare
Regeringskansliet
Utrikesdepartementet
ud.remissvar@regeringskansliet.se

Skydd för biologisk mångfald i havsområden utanför nationell jurisdiktion (SOU 2025:36)

Vetenskapsrådet har granskat utredningens förslag utifrån sitt uppdrag att ge stöd till grundläggande forskning av högsta vetenskapliga kvalitet inom samtliga vetenskapsområden samt de särskilda uppgifter som myndigheten har i sin roll som finansiär av forskning och forskningsinfrastruktur samt som forskningspolitisk rådgivare.

Sammanfattning

Vetenskapsrådet anser att utredningens förslag i stort utgör en god grund för Sveriges tillträde till och genomförande av avtalet.

Vetenskapsrådet instämmer i att anmälningsplikten i fråga om digital sekvensinformation behöver avgränsas. Endast forskning som omfattar insamling av marina genetiska resurser eller undersökningar som kräver fysisk tillgång till materialet, inklusive sekvensering bör omfattas.

Vetenskapsrådet bedömer att den föreslagna nationella definitionen av begreppet digital sekvensinformation riskerar att bli för snäv och kan komma att behöva anpassas till kommande EU-reglering och riktlinjer från det vetenskapliga och tekniska expertorganet under partskonferensen. Vetenskapsrådet anser det bör övervägas om begreppet kan ges en mer öppen definition.

Vetenskapsrådet anser att det är viktigt att de system som används för anmälan av forskning som omfattar insamling och användning av marina genetiska resurser så långt som möjligt blir internationella. EU-gemensamma verktyg är starkt att föredra framför nationella motsvarigheter.

Vetenskapsrådet anser att det är viktigt att de befintliga forskningsinfrastrukturerna och databaserna så långt det är möjligt kan användas för tillgängliggörande av insamlade prover och sekvensdata, samt rapportering.

När det gäller kapacitetsuppbyggnaden i utvecklingsländer vill Vetenskapsrådet framhålla betydelsen av att stärka grundläggande forskning och forskningsinfrastruktur inom de berörda länderna. Ett svenskt tillträde till avtalet kommer sannolikt innebära att denna stödform behöver byggas ut.

Skälen för Vetenskapsrådets ställningstaganden

Rubrikstrukturen nedan refererar till betänkandets disposition.

8.3.1. Utgångspunkter

Vetenskapsrådet instämmer i slutsatsen att det inte möjligt att utgå från genomförandet av Nagoyaprotokollet men noterar också stora likheter i regelverken. På längre sikt bör man undersöka möjligheterna att harmonisera och effektivisera hanteringen under Nagoyaprotokollet och det aktuella avtalet.

Vetenskapsrådet instämmer i slutsatsen att det skulle vara kontraproduktivt att försöka reglera användningen av digital sekvensinformation. Det skulle riskera tillgången till öppna sekvensdata, vilket skulle ha en negativ påverkan på all forskning som bedrivs på genetiska resurser. Det skulle till exempel ha konsekvenser för våra nationella infrastrukturer som idag tillgängliggör data fritt och öppet. Vetenskapsrådet noterar att samma syn utvecklats inom ramen för Konventionen om biologisk mångfald.

Vetenskapsrådet instämmer i utredningens bedömning att anmälningsplikten av dessa skäl bör begränsas. En lämplig avgränsning skulle vara forskning som omfattar insamling av marina genetiska resurser eller undersökningar som kräver fysisk tillgång till materialet, inklusive sekvensering. Att skilja ut ”den digitala sekvensinformation som forskningen berör” eller att skilja mellan ”direkt och indirekt användning” (sidan 317) blir svårt att göra på ett tydligt sätt.

Det är värt att notera att forskarsamhället för närvarande utvecklar systemen för citering av datakällor, bland annat för att stärka meritvärdet för forskare som publicerar öppna data. Om dessa system implementeras fullt ut bör det alltså i framtiden bli möjligt att automatiskt söka fram de projekt som sekundärt använder sekvensinformation eller information om insamlade genetiska resurser (t ex bilder eller liknande), om det bedöms att ett sådant behov finns.

8.3.3. Digital sekvensinformation bör definieras

Utredningen föreslår att digital sekvensinformation definieras i de svenska lagtexterna som digital information om DNA- och RNA-sekvenser, vilket är en av flera möjliga tolkningar. Begreppet definieras inte närmare i avtalet. Vetenskapsrådet håller med utredningen om att en internationellt antagen definition vore att föredra. Den föreslagna nationella definitionen riskerar att bli begränsande och kan komma att behöva anpassas till kommande EU-reglering och riktlinjer från det vetenskapliga och tekniska expertorganet

under partskonferensen. Vetenskapsrådet anser det bör övervägas om begreppet kan ges en mer öppen definition.

8.3.4 Anmälningsskyldighet för insamling och användning av marina genetiska resurser

Forskningen rörande marina genetiska resurser bygger grunden för bevarande och hållbart nyttjande av dessa resurser. Det är därför viktigt att området inte drabbas av en orimlig administrativ börda.

De flesta forskningsprojekt idag omfattar internationellt samarbete, och forskare rör sig mellan länder. Därför är det viktigt att de system som används för anmälan blir internationella och inte enbart nationella. Om det inte finns förutsättningar för detta, är EU-gemensamma verktyg starkt att föredra framför nationella motsvarigheter.

Det viktigt att det blir så enkelt och effektivt som möjligt för forskare att göra en korrekt anmälan och få den godkänd. Det skulle underlätta om forskare själva kan registrera sin anmälan, och om svenska tillsynsmyndigheter fick tillgång till de aktuella systemen. På så vis skulle de senare kunna godkänna anmälningarna från svenska forskare utan att behöva upprätta egna system eller separat kräva in information från forskarna. Det är också viktigt att den clearing-house-mekanism som upprättas kopplar till de internationella databaserna som är aktuella för rapporteringen, så att forskarnas återrapportering av projektens resultat underlättas. Vetenskapsrådet anser att Sverige bör verka för att sådana ändamålsenliga och resurseffektiva internationella lösningar kommer på plats.

Vetenskapsrådet instämmer i utredningens slutsats att bestämmelserna gällande anmälan och informationsdelning inte bör gälla tiden före ikraftträdandet. Begreppet användning bör som utredningen anger tolkas restriktivt i förhållande till sekvensinformation. Vetenskapsrådet anser att motsvarande bör gälla för annan information om insamlade genetiska resurser (exempelvis bilder eller resultat från biokemiska analyser).

8.3.5. Tillgängliggörande av marina genetiska resurser och digital sekvensinformation

Avtalet ställer krav på att marina genetiska resurser och digital sekvensinformation om dessa ska överlämnas till offentliga samlingar och offentligt tillgängliga databaser. Utredningen lämnar öppet hur informationen om samlingarna ska göras tillgänglig, och vilka krav som bör ställas på databaserna i övrigt. Vidare anger avtalet att den som ansvarar för en samling eller databas ska upprätta en sammanfattande rapport över de resurser som finns där vartannat år. För att uppfylla avtalets intentioner i dessa delar behöver de krav som ska ställas på tillgängliggörande av information och rapportering preciseras närmare i föreskrifter.

Vetenskapsrådet anser att det är viktigt att de befintliga forskningsinfrastrukturerna och databaserna så långt det är möjligt kan användas för tillgängliggörande och rapportering.

Informationen om de fysiska samlingarna behöver vara öppen och lätt tillgänglig för alla. I praktiken innebär det att den behöver publiceras genom Global Biodiversity Information Facility (GBIF), den internationella infrastruktur som byggts upp för detta ändamål. GBIF är ursprungligen ett OECD-initiativ och Sverige har varit med sedan starten 2001. GBIF omfattar idag de flesta demokratier i världen och därmed de länder som kan förväntas ratificera avtalet. Den svenska GBIF-noden ingår idag i Swedish Biodiversity Data Infrastructure (SBDI), en forskningsinfrastruktur som leds av Naturhistoriska riksmuseet och stöds av museet, Vetenskapsrådet, och de flesta svenska universitet.

Den digitala sekvensinformationen behöver publiceras i de internationella databaser som stöds av forskarsamhället och utgör de-facto-standard för öppen publicering av sådana data. För Sveriges del handlar det om European Nucleotide Archive och andra databaser som tillhandahålls av European Bioinformatics Institute (EBI) och genom deras samarbeten, exempelvis inom International Nucleotide Sequence Database Consortium. EBI ingår i European Molecular Biology Laboratory, en organisation som omfattar de flesta europeiska länder.

8.3.7 Naturhistoriska riksmuseet ska ta emot och förvara marina genetiska resurser

Utredningen föreslår att Naturhistoriska riksmuseet får i uppdrag att ta emot och förvara de marina genetiska resurser som avtalet berör. Forskarsamhället gynnas av att en aktör tydligt får denna roll, förutsatt att aktören har den kompetens och resurser som krävs. Vetenskapsrådet noterar att Naturhistoriska riksmuseet är värd för svenska GBIF-noden, och därmed bör ha goda förutsättningar att uppfylla rapporteringskraven.

Vetenskapsrådet vill dock betona att forskningen om marina genetiska resurser idag i stor utsträckning berör mikroorganismer och miljöprover (vattenprover, sedimentprover mm) som innehåller DNA eller annat biologiskt material. Det är därför olyckligt att det idag är oklart var dessa prover ska deponeras. Det vore värdefullt om det nationella ansvaret för denna typ av prover utreddes, varvid en utvidgning av Naturhistoriska riksmuseets ansvar till denna typ av samlingar borde analyseras som en möjlighet.

9.2.1. Stöd till utvecklingsländer har bedömts vara en förutsättning för att nå målen i avtalet

Vetenskapsrådet instämmer i bedömningen att kapacitetsuppbyggnad och överföring av marin teknologi till utvecklingsländer är en förutsättning för att fullfölja intentionerna i avtalet, både vad gäller bevarande och rättvis fördelning av nyttan. Bevarandearbetet och den nyttoinriktade forskningen på marina genetiska resurser bygger idag på avancerad teknik och ett brett kunnande inom många vetenskapsområden. För att fullfölja avtalets intentioner är det därför av yttersta vikt med ett brett stöd för grundforskning och forskningsinfrastruktur i de länder som berörs. Ett svenskt tillträde till avtalet kommer sannolikt innebära att denna typ av stöd behöver byggas ut.

14.5.3 Forskare

Utredningen nämner att forskare vid tre universitet och högskolor, Göteborgs universitet, Sveriges lantbruksuniversitet och Stockholms universitet, kommer att beröras av kraven om rapportering och överlämning till offentliga samlingar och databaser. Vetenskapsrådet bedömer det som troligt att fler lärosäten kan komma att beröras.

14.6.2 Konsekvenserna för Naturhistoriska riksmuseet

Vetenskapsrådet vill betona att om forskningen genererar data bör datahantering ske i enlighet med FAIR-principerna för att möjliggöra öppen tillgång till forskningsdata. Då forskning inom biologisk mångfald ofta sker genom internationella samarbeten blir datadelning och möjligheterna till återanvändning särskilt viktiga. Planer för hur datahanteringen enligt FAIR ska ske behöver finnas med redan innan insamlandet av data påbörjas. Det är svårt att i efterhand se till att uppgifter om till exempel ursprung finns tillgängliga.

Yttrandet har beslutats av generaldirektören Katarina Bjelke efter föredragning av koordinatören Karin Kylberg. Vid den slutliga handläggningen har även chefsjuristen Victoria Söderqvist deltagit.

Katarina Bjelke
Generaldirektör

Karin Kylberg
Koordinator

Kopia
Stina.bagge@gov.se
ud.fmr@gov.se
Utbildningsdepartementet:
utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se
carl.hogstedt@regeringskansliet.se